

<https://doi.org/10.5559/di.29.3.05>

PREVALENCIJA, VRSTE I PREDIKTORI SEKSUALNE AGRESIJE U STUDENATA

Andrea ČVEK

Weidmann Izo-Prod d.o.o., Gornji Stupnik

Ivana TUCAK JUNAKOVIĆ

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar

UDK: 159.923-057.875:613.88

316.624.3-057.875:613.88

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 26. 2. 2019.

Seksualna agresija odnosi se na primjenu raznih načina (verbalne prisile, fizičke sile itd.) kako bi se druga osoba prisilila na seksualne aktivnosti unatoč njezinu nepristajanju. U svrhu boljeg razumijevanja seksualne agresije među studentima na ovim prostorima, provedeno je istraživanje s ciljem da se utvrdi prevalencija, vrste i faktori rizika za pojavu seksualne agresije na ispitanom uzorku studenata. U istraživanju koje je provedeno *online* sudjelovalo je 458 studenata s hrvatskih sveučilišta. Seksualna agresija ispitana je hrvatskim prijevodom Skale seksualnih strategija (*Sexual Strategies Scale, SSS*; Strange i sur., 2013). Rezultati su pokazali da studenti koji rabe seksualno agresivne strategije, u odnosu na one koji ih ne rabe, govore o većem prihvaćanju rodni predrasuda, više se upuštaju u rizična ponašanja (konzumacija alkohola i neobvezni seksualni odnosi), percipiraju veći vršnjački pritisak na seksualne odnose te imaju izraženije osobine psihopatije i narcizma. Rezultati ispitivanja prediktivnoga doprinosa pojedinih skupina varijabli potvrdili su značajan doprinos narcizma, vršnjačkoga pritiska na seksualne odnose, socioseksualnosti te konzumacije alkohola objašnjenju varijance broja seksualno agresivnih strategija.

Ključne riječi: seksualna agresija, studenti, rodne predrasude, rizična ponašanja, vršnjački pritisak, narcizam, psihopatija

Ivana Tucak Junaković, Sveučilište u Zadru,

Odjel za psihologiju, Obala kralja Petra Krešimira IV., br. 2,
23 000 Zadar, Hrvatska.

E-mail: itucak@unizd.hr

Seksualna agresija odnosi se na raspon seksualnih aktivnosti kao što su spolni odnos, ljubljenje, seksualno dodirivanje i sl., koji su nametnuti drugoj osobi bez njezina pristanka (Krahé i Berger, 2013). Ona obuhvaća sva ponašanja u koja ulaze: 1) seksualna prisila strategijama verbalnoga pritiska, manipulacije, laganje osobe da je starija nego što jest ili iskorištavanje vlastite pozicije ili autoriteta i 2) seksualni napad ili silovanje strategijama intoksikacije žrtve, prijetnjama ili fizičkom silom (Strang, Peterson, Hill i Heiman, 2013). Strategije iz prve skupine manje su ozbiljne, nisu fizičke prirode i ne podliježu zakonskim sankcijama te se češće rabe u odnosu na fizičke strategije (DeGue, DiLillo i Scalora, 2010). Strategije iz druge skupine fizičke su naravi, ozbiljniji su i štetniji oblici seksualnoga nasilja koji su zakonski sankcionirani. Kao pojmovi srodni seksualnoj agresiji u literaturi se rabe i pojmovi seksualnoga napada (Abbey, 2002), seksualnoga nasilja (DeGue i sur., 2010) ili seksualne prisile (Struckman-Johnson, Struckman-Johnson i Anderson, 2003).

Kako su počinitelji seksualno agresivnoga ponašanja većinski mladići/muškarci, a njihove žrtve većinski djevojke/žene, svi daljnji navedeni rezultati odnosit će se na muškarce/mladiće kao počinitelje i žene/djevojke kao njihove žrtve.

Seksualna agresija u studentskoj populaciji

Iako se seksualna agresija ne javlja samo u studentskoj populaciji, istraživanja dosljedno potvrđuju da je ona izražen problem u studentskim vezama, a seksualni napadi raširena pojava u studentskim kampusima (Mouilso i Calhoun, 2012). Prema nekim podacima, rizik za seksualnu viktimizaciju za žene je veći za vrijeme studiranja nego u bilo kojem drugom životnom razdoblju (Fisher, Cullen i Turner, 2000). Naime, novoostvorena sloboda i doživljaj godina studiranja kao razdoblja zabave i eksperimentiranja mogu potaknuti mlade na isprobavanje rizičnih ponašanja, kao što je pojačana konzumacija alkohola i drugih opijata ili promiskuitetno ponašanje koji mogu biti povezani sa seksualnom agresijom. Među prvim podacima o prevalenciji seksualne agresije u studenata jesu oni Mary Koss i njezinih suradnika (Koss, Gidycz i Wisniewski, 1987), koji su ispitali više od 6000 studenata u SAD-u. Utvrdili su da je 25 % studenata izvijestilo o nekom obliku seksualne agresije od svoje 14. godine, pri čemu je 4 % studenata počinilo silovanje, a 3 % pokušaj silovanja. Kasnija su istraživanja pokazala da su ti postotci i veći, premda oni ovise i o metodi ispitivanja seksualne agresije. Prema nekim istraživanjima, svaki četvrti student pribjegava nekom obliku seksualne agresije (Swartout, 2013), a prema nekima i svaki treći (D'Abreu, Krahé i Bazon, 2013). Recentne podatke o preva-

lenciji seksualne agresije u deset europskih zemalja predstavili su Krahé i suradnici (2015), koji su utvrdili da se, ovisno o zemlji, između 5,5 i 48,7 % studenata upušta u neke od oblika seksualno agresivnoga ponašanja. Rezultata sustavnih istraživanja rasprostranjenosti i rizičnih čimbenika za pojavu seksualne agresije u hrvatskoj studentskoj populaciji nedostaje. Međutim, među recentnijim podacima o rasprostranjenosti seksualnoga nasilja u Hrvatskoj, o kojima izvješćuje Ženska soba – Centar za seksualna prava (Mamula, 2011), uz opće podatke policijskih statistika, mogu se naći i podatci nekih hrvatskih istraživanja seksualnoga nasilja nad studenticama. Prema tim podacima, 4 % studentica doživjelo je seksualnu viktimizaciju kao teži oblik seksualnoga nasilja (Štulhofer, Jureša i Mamula, 2003), dok je 5,7 % studentica doživjelo silovanje i/ili pokušaj silovanja (Mamula i Dijanić Plašč, 2007).

Rizični čimbenici za pojavu seksualne agresije u studenata

Među teorijskim modelima kojima se pokušava objasniti seksualna agresija, tzv. model konfluencije seksualne agresije ili model stjечиšta čimbenika seksualne agresije (engl. *The Confluence Model of Sexual Aggression*, Malamuth, Sockloskie, Koss i Tanaka, 1991) zasigurno je najpoznatiji i najčešći u objašnjenju seksualne agresije općenito, pa tako i one u studentskoj populaciji. Stoga je uzet kao teorijsko polazište i za istraživanje koje se opisuje u ovom radu. Prema tom modelu, seksualna agresija rezultat je konvergencije neprijateljske maskulinosti i neobveznih seksualnih odnosa.

Neprijateljska maskulinitet jest profil osobina ličnosti koji uključuje komponentu nesigurne, defenzivne, pretjerano osjetljive i hostile ličnosti s manjkom povjerenja prema ženama i komponentu zadovoljstva prilikom kontrole i dominacije nad ženama (Malamuth, Heavey i Linz, 1996). Mnoga su istraživanja pokazala da su studenti koji pokazuju seksualno agresivna ponašanja hostileiji prema ženama, imaju snažniji motiv seksualne dominacije, tradicionalnije stavove o rodnom ulogama i seksualnim vezama te pokazuju veće prihvaćanje mita o silovanju (Abbey, Jacques-Tiura i LeBreton, 2011; Abbey, McAuslan, Zawacki, Clinton i Buck, 2001; DeGue i Dillo, 2004).

Konstrukat *neobveznih seksualnih odnosa* uključuje želju za što većim brojem ležernih seksualnih veza bez emocionalnog obvezivanja. Sličan je konstruktu socioseksualnosti koji se odnosi na individualne razlike u spremnosti upuštanja u seksualne odnose bez bliskosti ili obvezivanja (Simpson i Gangestad, 1991). Istraživanja su pokazala da se seksualno agresivni studenti ranije upuštaju u seksualne odnose, imaju više seksualnih partnerica te imaju pozitivnije stavove prema seksualnim odnosima s partnericama na jednu noć i ostalim tipovi-

ma ležernih seksualnih veza (Abbey, Parkhill, BeShears, Clinton-Sherrod i Zawacki, 2006; DeGue i DiLillo, 2004).

Uz neprijateljsku maskulinost i neobvezne seksualne odnose, neki od najznačajnijih rizičnih čimbenika za pojavu seksualne agresije bit će opisani u nastavku. Riječ je o čimbenicima koji su zahvaćeni ovim istraživanjem, jer je za njih, na osnovi modela konfluencije i pregleda teorijskih razmatranja i dosadašnjih empirijskih istraživanja seksualne agresije (npr. Abbey i Jacques-Tiura, 2011; Abbey i sur., 2001, 2006, 2011; DeGue i DiLillo, 2004; Franklin, Bouffard i Pratt, 2012; Harris, Rice, Hilton, Lalumière i Quinsey, 2007; Muñoz, Khan i Cordwell, 2011 i dr.), procijenjeno da bi mogli imati najznačajniji doprinos objašnjenju seksualne agresije u studentskoj populaciji. Uz to, nastojalo se sve ove relevantne rizične čimbenike zahvatiti istodobno kako bi se dobio i uvid u njihove međudnose i kako bi se mogli usporediti njihovi prediktivni doprinosi seksualnoj agresiji.

Konzumacija alkohola

Alkohol se pokazao snažnim faktorom rizika za pojavu seksualne agresije u studentskoj populaciji. Prema nekim procjenama, konzumacija alkohola u redovima počinitelja ili žrtve bila je prisutna otprilike u 50 % svih seksualnih napada (Abbey, Zawacki, Buck, Clinton i McAuslan, 2004), a prema drugima u čak 70 % svih incidenata seksualno agresivnoga ponašanja (Krahé i Berger, 2013). Češća i veća opća konzumacija alkohola, kao i intoksiciranost počinitelja u situacijama u kojima se seksualna agresija obično javlja, povezani su s većom vjerojatnosti i ozbiljnosti seksualno agresivnoga ponašanja (Abbey i sur., 2004; Parkhill i Abbey, 2008). Tako se u pokušaju proširenja modela konfluencije uključivanjem konzumacije alkohola kao potencijalnoga prediktora seksualne agresije pokazalo da su i počiniteljeva uobičajena konzumacija alkohola, kao i počiniteljeva konzumacija u situacijama u kojima se seksualni napadi obično događaju, značajni prediktori frekvencije seksualno agresivnoga ponašanja (Parkhill i Abbey, 2008).

Vršnjački pritisak

Jedno od najizraženijih feminističkih objašnjenja seksualnih napada jest da su oni ideološki i ponašajno potaknuti vršnjačkim skupinama koje podržavaju silovanje i dominaciju nad ženama (Schwartz i DeKeseredy, 1997). Istraživanja seksualne agresije u studenata često naglašavaju ulogu vršnjaka, posebno vršnjačkoga pritiska, u njezinoj pojavi. Tako se pokazalo da mladići koji izvješćuju o upuštanju u seksualno agresivna ponašanja percipiraju veći vršnjački pritisak na seksualne odnose (Franklin i sur., 2012). Nadalje, studenti koji se tijekom studiranja učlanjuju u tzv. bratstva percipiraju veći

vršnjački pritisak na seksualne odnose i veće vršnjačko odo-
bravanje prisilnih seksualnih odnosa, pa onda iskazuju i više
seksualno agresivnih ponašanja u odnosu na studente koji se
ne učlanjuju u bratstva (Kingree i Thompson, 2013). I model
konfluencije može poslužiti kao teorijsko polazište u objaš-
njenju vršnjačkoga pritiska na seksualne odnose, posebno od
delinkventnih vršnjaka, jer taj pritisak može potaknuti nepri-
jateljsku maskulinitet, neobvezne seksualne odnose i veći broj
seksualnih iskustava koja se tretiraju kao seksualna "osvajanja",
što onda može pridonijeti većoj učestalosti seksualno agre-
sivnih ponašanja (Malamuth i sur., 1996).

Osobine ličnosti

Mnoge se nepoželjne osobine ličnosti, kao što su manjak
empatije, neprijateljska maskulinitet, agresivna, dominantna i
kontrolirajuća ličnost, impulzivnost, psihopatske crte i dr.,
pronalaze kod studenata silovatelja (Abbey i Jacques-Tiura,
2011). Među njima su poseban interes istraživača privukli psi-
hopatija i narcizam. Malamuth (2003) tvrdi da osobine pove-
zane sa psihopatijom mogu biti dodane modelu konfluencije
kao udaljeni faktori koji posredno pridonose seksualnoj agre-
siji tako što potiču neprijateljsku maskulinitet. Istraživanja
ovo i potvrđuju (Abbey i sur., 2011; Muñoz i sur., 2011). Uz to,
značajke psihopatije, kao što su površne emocije, bezosjećaj-
nost, manjak empatije i kajanja te impulzivnost, neodgovor-
nost i antisocijalno ponašanje (Furnham, Richards i Paulhus,
2013), mogu potaknuti neobvezne seksualne odnose tako što
omogućuju pojedincima s izraženom psihopatijom da održa-
vaju neobvezan i aktivan seksualni život (Muñoz i sur., 2011).
Pojedinci sa psihopatskim osobinama upuštaju se u seksualne
odnose bez uobičajene emocionalne povezanosti, pri čemu
rabe šarm, laskanje i izravne laži s ciljem manipulacije žrt-
vom. Moguće je da oni takvim suptilnijim taktikama uspijeva-
ju u seksualnoj prisili bez kršenja zakona (Harris i sur., 2007).

I narcizam se unutar modela konfluencije obično razma-
tra kao udaljeni faktor koji može potaknuti razvoj neprija-
teljske maskuliniteti, posebno u situacijama u kojima se narci-
soidni muškarci osjećaju odbačenima, povrijeđenima ili us-
kraćenima za nešto što smatraju da zaslužuju (Bushman, Bo-
nacci, van Dijk i Baumeister, 2003). Narcizam uključuje vje-
rovanje u vlastitu superiornost i dominaciju koje prati izražen
egocentrizam i pretjeran osjećaj vlastite važnosti i jedinstven-
nosti (Furnham i sur., 2013). Narcisoidni muškarci vjeruju da
bi žene trebale biti polaskane njihovom pažnjom, smatraju da
imaju pravo na zadovoljenje svojih seksualnih potreba, manj-
ka im empatije potrebne da sagledaju situaciju iz ženine per-
spektive te imaju potrebu kazniti žene ako se suprotstave nji-
hovim seksualnim pokušajima (Bushman i sur., 2003). Saenz

je (2010) utvrdio da se dodavanjem narcizma modelu konfluencije, gdje se narcizam tretira ili kao jedan od pokazatelja neprijateljske maskuliniteta ili kao izravan prediktor seksualne agresije, poboljšava pristajanje modela podacima i povećava objašnjena varijanca seksualnih napada u uzorku studenata. Povezanost narcizma i seksualno agresivnoga ponašanja dobro objašnjava i tzv. teorija narcističke reaktancije prilikom silovanja i seksualne prisile (Baumeister, Catanese i Wallace, 2002). Pojam reaktancije (Brehm, 1966; prema Zeigler-Hill, Enjaian i Essa, 2013) odnosi se na to kako zabrana željenoga ponašanja može rezultirati još većom željom za zabranjenom aktivnosti. Utjecaj seksualnog odbijanja i s tim povezana reaktancija mogu biti osobito uznemirujući narcisoidnim muškarcima zbog njihova pretjeranog osjećaja da imaju pravo na ono što ne dobivaju i tako ih čine sklonijima seksualno agresivnom ponašanju (Bushman i sur., 2003). Ove su pretpostavke istraživanjima uglavnom i potvrđene. Primjerice, Bushman i sur. (2003) utvrdili su u uzorku studenata da je narcizam povezan s većim prihvaćanjem mita o silovanju, s manjom empatijom prema žrtvama silovanja te s većom sklonosti kažnjavanja žena koje muškarcu uskraćuju neke seksualne zahtjeve (npr. čitanje seksualno pobuđujućega sadržaja).

Odnos psihopatije i narcizma sa seksualnom agresijom najviše je istraživana u osuđenih seksualnih prijestupnika, ali i istraživanja odnosa ovih varijabli u općoj populaciji mladih uglavnom potvrđuju pretpostavljenu povezanost narcizma i psihopatije s većom vjerojatnosti ili frekvencijom seksualno agresivnoga ponašanja (Abbey i sur., 2011; Mouilso i Calhoun, 2012).

CILJ I HIPOTEZE

Budući da su faktori rizika za pojavu seksualne agresije u mladima u Hrvatskoj slabo istraživani, jedan od ciljeva ovoga istraživanja bio je ispitati zastupljenost i vrste seksualno agresivnoga ponašanja u ispitanom uzorku hrvatskih studenata. Glavni je cilj bio ispitati prediktivni doprinos seksualnoj agresiji nekoliko skupina čimbenika za koje je pretpostavljeno da bi se s obzirom na njih mogli razlikovati seksualno agresivni studenti i oni koji se ne upuštaju u seksualno agresivna ponašanja. Pritom se pokušalo provjeriti sljedeće hipoteze, formirane na osnovi modela konfluencije i rezultata ranijih istraživanja:

1) Studenti koji se ponašaju seksualno agresivno pokazivat će veće prihvaćanje neprijateljskih stavova i predrasuda prema ženama (kao dio konstrukta neprijateljske maskuliniteta), bit će skloniji rizičnim ponašanjima (problematičnije konzumiranje alkohola i izraženija socioseksualnost), imat će izraženije osobine narcizma i psihopatije te će percipirati veći vršnjački pritisak na upuštanje u seksualne odnose u uspo-

redbi sa studentima koji se ne upuštaju u seksualno agresivna ponašanja.

2) Broj strategija seksualno agresivnoga ponašanja, kao jedan od indikatora ozbiljnosti seksualne agresije, bit će pozitivno povezan s rodnim predrasudama, rizičnim ponašanjima, narcizmom i psihopatijom te s percipiranim vršnjačkim pritiskom na seksualne odnose.

3) Osobine narcizma i psihopatije, zatim rodne predrasude, percipirani vršnjački pritisak na seksualne odnose te rizična ponašanja (socioseksualnost i konzumacija alkohola) bit će značajni jedinstveni prediktori broja seksualno agresivnih strategija.

METODA

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 458 studenata od 18 do 31 godine ($M = 21,73$, $SD = 2,08$) s raznih hrvatskih sveučilišta. Najviše je studenata pohađalo Fakultet organizacije i informatike u Varaždinu (19 %), Tehničko veleučilište u Zagrebu (10,7 %), Filozofski fakultet u Zagrebu (9,82 %), Fakultet elektrotehnike i računarstva u Zagrebu (8,73 %), Fakultet strojarstva i brodogradnje u Zagrebu (7,42 %), Ekonomski fakultet u Zagrebu (7,21 %) te Kineziološki fakultet u Zagrebu (5,68 %).

Instrumenti

Seksualna agresija

Za ispitivanje seksualne agresije upotrijebljena je Skala seksualnih strategija (*Sexual Strategies Scale*, SSS, Strang i sur., 2013). Skala je, uz odobrenje autora, prvi put prevedena na hrvatski jezik. Uključuje 22 čestice koje opisuju strategije prisile na seksualne odnose osobe koja na to prvotno ne pristaje. Strategije se, prema ozbiljnosti, mogu podijeliti u pet razina, iako su u skali pomiješane, tj. nisu hijerarhijski poredane od lakših prema težima. Tih pet razina, ovdje poredanih od najmanje ozbiljnih do najgorih oblika prisile na seksualne odnose, jesu: (1) primjena raznih načina kako bi se osoba namamila te naposljetku nagovorila na seksualne odnose (tri čestice, npr. "Nastavljali ste je dirati i ljubiti u nadi da će popustiti i pristati na seksualni odnos."), (2) verbalna prisila (osam čestica, npr. "Dovodili ste u pitanje njezinu seksualnost (npr. nazvali ste je lezbijkom)."), (3) korištenje autoriteta i starije dobi (dvije čestice, npr. "Koristili ste se time što ste stariji kako biste je nagovorili."), (4) iskorištavanje intoksiciranosti (tri čestice, npr. "Napili/napušili/nadrogirali ste je kako biste ju nagovorili na seksualni odnos.") i (5) primjena fizičke sile (šest čestica, npr. "Spriječili ste je ukoliko je pokušala izaći iz sobe.").

Skala ima oblik liste označavanja na kojoj se ne izračunava ukupan ili prosječan rezultat sudionika. Sudionici pokraj svake čestice samo označavaju jesu li rabili navedenu strategiju. Odgovori se bilježe s obzirom na vremenski okvir koji je određen u uputi, a u ovom je istraživanju glasio "od početka studiranja nadalje". Sudionici koji zabilježe da su rabili jednu ili više strategija klasificiraju se kao seksualno agresivni, dok se oni koji nisu rabili ni jednu klasificiraju kao seksualno neagresivni. Testa, Hoffman, Lucke i Pagnan (2015) izvješćuju o Kuder Richardson (KR-20) koeficijentu pouzdanosti skale od 0,79, dok je KR-20 koeficijent dobiven u ovom istraživanju iznosio 0,81.

Neprijateljska maskulinitet

Neprijateljska maskulinitet zahvaćena je skalom rodni predrasuda koja je konstruirana za potrebe istraživanja rodne diskriminacije u Hrvatskoj (Kamenov i Galić, 2009). Sudionici na skali Likertova tipa od 5 stupnjeva (od 1 – "uopće se ne slažem" do 5 – "u potpunosti se slažem") izražavaju stupanj slaganja sa 7 tvrdnji. Tvrdnje su formulirane kao mjera hostilnoga seksizma (npr. "Intelektualni poslovi bolje leže muškarcima"). Ukupan rezultat formira se kao zbroj odgovora na pojedine čestice, pri čemu viši rezultat pokazuje veći stupanj predrasuda. Eksploratornom faktorskom analizom utvrđena je pretpostavljena jednofaktorska struktura skale, dok je Cronbach-alpha koeficijent iznosio 0,84.

Socioseksualnost

Socioseksualnost je ispitana Upitnikom socioseksualne orijentacije (*Sociosexual Orientation Inventory*, SOI, Simpson i Gangestad, 1991; hrvatski prijevod – Kardum, Gračanin i Hudek-Knežević, 2006). Po tih 7 čestica upitnika sudionici procjenjuju svoje stvarno seksualno ponašanje, čestinu misli o seksualnom ponašanju te stavove o usputnom seksu. Ukupan rezultat izračunava se kao ponderirani zbroj pojedinih čestica prema formuli: $5x$ (broj seksualnih partnera u zadnjih godinu dana) + $1x$ (predviđeni broj seksualnih partnera) + $5x$ (broj jednokratnih seksualnih partnera) + $4x$ (čestina seksualnih misli) + $2x$ (stavovi o usputnom seksu) (Simpson i Gangestad, 1991). Viši ukupan rezultat upućuje na nerestriktivniju socioseksualnost, odnosno veću spremnost upuštanja u seksualne odnose bez emocionalne bliskosti ili obvezivanja. Upitnik je jednodimenzionalan. Cronbach-alpha koeficijent dobiven u ovom istraživanju iznosi 0,74.

Konzumacija alkohola

Konzumacija alkohola operacionalizirana je kao zbroj odgovora na tri pitanja koja se odnose na čestinu ("U posljednjih 6 mjeseci, koliko često ste pili alkoholna pića, uključujući pivo, vino, miješana alkoholna pića, te žestoka pića?"), kvantitetu

("U posljednjih 6 mjeseci, koliko često ste popili 5 ili više alkoholnih pića u jednom danu ili večeri?") i varijabilnost ("U posljednjih 6 mjeseci, koliko često ste pili do razine potpunog pijanstva (stanje vrtoglavice, nedostatka kontrole ili nesvjestice)?") konzumiranja alkoholnih pića. Pitanja su preuzeta iz prijašnjih istraživanja (Franklin, 2011; Franklin i sur., 2012) i prilagođena za potrebe ovoga, a rabe se kao mjera uobičajene konzumacije alkohola, pri čemu se razdoblje od zadnjih šest mjeseci smatra dovoljno bliskim i dovoljno dugim za valjanu procjenu uobičajenih navika pijenja. Sudionici svoje odgovore daju na skali procjene od 5 stupnjeva, od kojih 1 znači "nikada", a 5 "svakodnevno". Pojedinci koji su ostvarili veći zbroj pokazuju frekventnije i problematičnije obrasce konzumacije alkohola. U ovom je istraživanju eksploratornom faktorskom analizom utvrđena jednofaktorska struktura skale, dok je Cronbach-alpha koeficijent iznosio 0,78.

Psihopatija i narcizam

Psihopatija i narcizam ispitani su podskalama Kratkog upitnika mračne trijade (*Short Dark Triad*; Jones i Paulhus, 2014; hrvatski prijevod – Wertag, Vrselja i Tomić, 2011). Skala ispituje makijavelizam, narcizam i psihopatiju. Za potrebe ovoga istraživanja uzete su samo podskale narcizma i psihopatije, od kojih svaka ima po devet čestica. Sudionici izražavaju stupanj slaganja sa svakom česticom na skali procjene od pet stupnjeva, pri čemu 1 označuje potpuno neslaganje, a 5 potpuno slaganje s česticom. Ukupan rezultat na svakoj podskali jest prosjek zbroja procjena na česticama pojedine podskale. Cronbach-alpha koeficijenti utvrđeni u ovom istraživanju iznose 0,62 za podskalu narcizma i 0,72 za podskalu psihopatije, slično onima utvrđenima u ranijim primjenama skale na našim uzorcima (npr. Wertag i sur., 2011).

Vršnjački pritisak

Pritisak vršnjaka na seksualne odnose ispitan je Skalom vršnjačkoga pritiska na seksualne odnose (Thompson, Kingree, Zinzow i Swartout, 2015), koja je za potrebe ovoga istraživanja prevedena i prilagođena hrvatskom jeziku. Skala uključuje tri čestice ("Moram biti seksualno aktivan jer su svi moji prijatelji seksualno aktivni", "Osjećam pritisak od strane svojih prijatelja da napijem ženu kako bi pristala na seksualne odnose sa mnom" i "Moji prijatelji manje poštuju one muškarce koji nikada nisu imali seksualne odnose"). Sudionici označuju stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom uz pomoć skale procjene od pet stupnjeva, gdje 1 označuje "uopće se ne odnosi na mene", a 5 "u potpunosti se odnosi na mene". Ukupan rezultat formira se kao zbroj odgovora na pojedine čestice, pri čemu viši rezultat upućuje na veći percipirani vršnjački pritisak

na seksualne odnose. Eksploratorna faktorska analiza rezultata dobivenih u ovome istraživanju potvrdila je pretpostavljenu jednofaktorsku strukturu skale. Cronbach-alpha koeficijent skale utvrđen u ovom istraživanju iznosio je 0,60.

Postupak

Istraživanje je provedeno *online*. Odobreno je od Etičkoga povjerenstva Odjela za psihologiju Sveučilišta u Zadru. Poveznica na upitnik distribuirana je preko društvene mreže Facebook, posebno u studentskim grupama (prije svega grupama studentskih domova) na ovoj društvenoj mreži. Na početku upitnika stajala je uputa u kojoj je objašnjena svrha istraživanja uz pojašnjenje kako se u istraživanju ispituju neki aspekti seksualnosti i doživljaj sebe i vlastitih odnosa sa ženama. Napomenuto je kako se neka pitanja mogu smatrati neugodnima, ali da je anonimnost podataka zajamčena te da će se rezultati rabiti isključivo u istraživačke svrhe.

REZULTATI

Rezultati su pokazali da većina studenata nije primijenila ni jednu seksualno agresivnu strategiju (Tablica 1). Među 36,9 % studenata koji su izvijestili o upotrebi strategija, najveći je broj rabio strategije iz skupine primamljivanja, zatim verbalne prisile, dok je manje studenata iskoristilo autoritet i stariju dob te intoksikaciju. Najmanji postotak studenata rabio je fizičku silu. Strategije koje nije rabio ni jedan student jesu tri strategije iz najozbiljnije skupine koja se odnosi na primjenu fizičke sile ("Prijetili ste joj da ćete joj fizički nauditi ako ne pristane na seksualni odnos", "Koristili ste oružje da je uplašite kako bi pristala na seksualni odnos", "Fizički ste joj naudili") te jedna strategija koja se odnosi na iskorištavanje intoksiciranosti ("Podvalili ste joj drogu (npr. GHB ili "Roofy") kako biste ju iskoristili").

↻ TABLICA 1
Broj i postotak sudionika prema upotrijebljenim strategijama (N = 458)

	N	%
Rabili strategije	169	36,9
Primamljivanje	146	31,88
Verbalna prisila	76	16,60
Intoksikacija	37	8,08
Autoritet i starija dob	19	4,15
Fizička sila	15	3,28
Nisu rabili strategije	289	63,10

Napomena: Dovoljno je da sudionik izvijesti o upotrebi samo jedne strategije da bi bio označen kao seksualno agresivan. Također, dovoljno je da izvijesti o upotrebi barem jedne strategije iz dane skupine (primamljivanje, verbalna prisila, intoksikacija, autoritet i starija dob ili fizička sila) da bi bio označen kao onaj koji se služio seksualno agresivnim ponašanjem te skupine.

➔ **TABLICA 2**
Broj i postotak sudionika prema broju rabljenih strategija (N = 169)

Iz Tablice 2 vidi se kako je većina studenata koji su izvijestili o primjeni strategija od početka studiranja zapravo rabila više od jedne strategije. Najveći postotak njih rabio je 2 ili 3 strategije, dok je najmanji postotak studenata izvijestio o primjeni 9, 11, 12 ili 13 strategija.

Broj rabljenih strategija	N	%
1	63	37,28
>1	106	62,72
2	42	24,85
3	28	16,57
4	15	8,88
5	7	4,14
6	4	2,37
7	4	2,37
8	2	1,18
9	1	0,59
11	1	0,59
12	1	0,59
13	1	0,59

🕒 **TABLICA 3**
Deskriptivni parametri upotrijebljenih skala

Prije provjere istraživačkih hipoteza, u Tablici 3 prikazani su osnovni deskriptivni parametri svih skala iz istraživanja.

	M	SD	Dobiveni raspon	Kolmogorov-Smirnovljevi d indeks	Indeks asimetričnosti (st. pogreška)	Indeks sploštenosti (st. pogreška)
Rodne predrasude	18,43	5,57	7-35	0,08**	-0,15 (0,11)	-0,34 (0,23)
Konzumiranje alkohola	6,79	2,05	3-14	0,11**	0,24 (0,11)	-0,13 (0,23)
Vršnjački pritisak	4,55	2,00	3-15	0,22**	1,87 (0,11)	4,87 (0,23)
Socioseksualnost	59,92	33,09	10-241	0,10**	1,59 (0,11)	4,46 (0,23)
Narcizam	2,87	0,57	1-4,78	0,06	0,2 (0,11)	0,55 (0,23)
Psihopatija	2,33	0,66	1-4,67	0,06	0,4 (0,11)	0,24 (0,23)
Broj strategija	0,96	1,79	0-13	0,34**	2,94 (0,11)	11,53 (0,23)

** $p < 0,01$

Distribucije rezultata svih skala, osim skala narcizma i psihopatije, značajno odstupaju od normalne. Međutim, indeksi asimetričnosti i sploštenosti, prema Klineovu kriteriju (2011), nisu ekstremnih vrijednosti, pa je opravdana primjena parametrijske statistike. Jedina je iznimka varijabla koja se odnosi na broj strategija koja je oblikom leptokurtična i ima visok indeks sploštenosti. To ne iznenađuje zbog uzorka sudionika koji nije klinički (najveći broj sudionika nije rabio seksualno agresivne strategije ili je rabio njihov manji broj). Kako bi se u svrhu daljnjih analiza s ovom varijablom mogli koristiti parametrijski statistički postupci, rezultati na varijabli broja strategija transformirani su izračunavanjem kvadratnoga

korijena rezultata. Nakon transformiranja rezultata, indeksi asimetričnosti (1,18) i sploštenosti (0,45) smanjili su se na vrijednosti koje su prihvatljive za primjenu parametrijske statistike. Stoga su daljnje analize s varijablom broja strategija provedene na transformiranim rezultatima.

Rezultati na svim skalama pokazali su grupiranje oko nižih vrijednosti, pri čemu su prosječni rezultati na skalama narcizma i psihopatije bili blago ispod teoretskoga prosjeka od 3.

Kako bi se provjerila prva istraživačka hipoteza, izračunani su t-testovi za nezavisne uzorke (Tablica 4), koji su potvrdili pretpostavku da će postojati značajna razlika između studenata koji pokazuju seksualno agresivna ponašanja i onih koji takva ponašanja ne pokazuju u svim ispitanim varijablama. Točnije, studenti koji su priznali upotrebu barem jedne strategije u svrhu prisile djevojke/žene na seksualne odnose, u usporedbi sa studentima koji nisu izvijestili o upotrebi ni jedne strategije, u prosjeku pokazuju značajno veće prihvaćanje predrasuda prema ženama, učestaliju i opasniju konzumaciju alkohola, veću spremnost upuštanja u seksualne odnose bez emocionalne bliskosti, percipiraju veći pritisak vršnjaka na upuštanje u spolne odnose te imaju izraženiji narcizam i psihopatiju.

● **TABLICA 4**
Rezultati t-testova za ispitivanje razlika između studenata koji rabe ($N = 169$) i onih koji ne rabe strategije ($N = 289$) u rodnim predrasadama, konzumaciji alkohola, vršnjačkom pritisku na seksualne odnose, socioseksualnosti te narcizmu i psihopatiji

	Primjena strategija	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Rodne predrasude	Ne	17,86	5,64	-2,86	1/456	< 0,01
	Da	19,39	5,32			
Konzumiranje alkohola	Ne	6,37	2,01	-5,99	1/456	< 0,01
	Da	7,51	1,91			
Vršnjački pritisak	Ne	4,12	1,65	-6,22	1/456	< 0,01
	Da	5,28	2,32			
Socioseksualnost	Ne	53,70	33,15	-5,42	1/456	< 0,01
	Da	70,56	30,23			
Narcizam	Ne	2,80	0,55	-3,69	1/456	< 0,01
	Da	3,00	0,59			
Psihopatija	Ne	2,23	0,66	-4,48	1/456	< 0,01
	Da	2,51	0,60			

Kako bi se provjerila druga hipoteza o povezanosti između broja primijenjenih strategija, kao indikatora ozbiljnosti seksualne agresije i rodni predrasuda, rizičnih ponašanja (konzumacije alkohola i socioseksualnosti), osobina narcizma i psihopatije te percipiranoga vršnjačkog pritiska na seksualne odnose, izračunani su Pearsonovi koeficijenti korelacije.

U skladu s očekivanjima, broj strategija bio je značajno pozitivno povezan sa svim ispitanim varijablama (Tablica 5). Korelacije su niske do umjereno visoke.

	1	2	3	4	5	6	7
1 Broj strategija	-	0,16**	0,25**	0,33**	0,25**	0,22**	0,24**
2 Rodne predrasude		-	0,08	0,26**	0,07	0,29*	0,27**
3 Konzumiranje alkohola			-	0,27**	0,24**	0,11*	0,26**
4 Vršnjački pritisak				-	0,23**	0,22**	0,30**
5 Socioseksualnost					-	0,16**	0,29**
6 Narcizam						-	0,33**
7 Psihopatija							-

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

● **TABLICA 5**
Prikaz koeficijenta povezanosti broja strategija, rodni predrasuda, rizičnih ponašanja, vršnjačkoga pritiska na spolne odnose te narcizma i psihopatije ($N = 458$)

● **TABLICA 6**
Rezultati hijerarhijske regresijske analize s brojem strategija kao kriterijem ($N = 458$)

Kako bi se provjerila pretpostavka koja se odnosi na doprinos osobina ličnosti (narcizam i psihopatija), rodni predrasuda, vršnjačkoga pritiska na seksualne odnose te rizičnih ponašanja (socioseksualnost i konzumacija alkohola) objašnjenju individualnih razlika u broju seksualnih strategija, provedena je hijerarhijska regresijska analiza (Tablica 6). Iako i drugačiji slijed uvođenja prediktora u hijerarhijsku regresijsku analizu može biti opravdan, oni su ovdje uvedeni nastojeći poštovati dva kriterija: njihovu pretpostavljenu stabilnost kao izvora utjecaja na seksualnu agresiju, od stabilnijih prema manje stabilnima, te njihov pretpostavljeni vremenski slijed (npr. logičnije je pretpostaviti da vršnjački pritisak prethodi rizičnim ponašanjima nego obrnuto).

Prediktori		1. korak β	2. korak β	3. korak β	4. korak β
1. korak: osobine ličnosti	Narcizam	0,159*	0,143*	0,117*	0,109*
	Psihopatija	0,191*	0,177*	0,120*	0,063
2. korak: neprijateljska maskulinitet	Rodne predrasude		0,072	0,026	0,036
3. korak: vršnjački utjecaj	Pritisak vršnjaka na seksualne odnose			0,264*	0,215*
4. korak: rizična ponašanja	Socioseksualnost				0,129*
	Konzumacija alkohola				0,131*
ΔR^2			0,004	0,060**	0,035**
R^2		0,082**	0,087**	0,147**	0,182**
Korigirani R^2		0,078**	0,080**	0,139**	0,171**

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Napomena: β – standardizirani regresijski koeficijent, ΔR^2 – doprinos pojedine grupe prediktora objašnjenju varijanci, R^2 – ukupan doprinos objašnjenju varijanci, *korigirani R^2* – ukupan doprinos objašnjenju varijanci korigiran za broj varijabli u modelu

U prvom koraku uvedene su osobine povezane sa seksualnom agresijom kao najstabilnijom karakteristikom. Pritom se pokazalo da su narcizam i psihopatija značajni prediktori koji zajedno objašnjavaju oko 8 % varijance broja upotrijebljenih

ljenih strategija. Rodne predrasude, uvedene u drugom koraku, nisu značajno povećale postotak objašnjene varijance. Uz kontrolu osobina ličnosti i rodnih predrasuda, vršnjački se pritisak pokazao značajnim prediktorom te je povećao postotak objašnjene varijance kriterija za 6 %. Rizična ponašanja – socioseksualnost i konzumacija alkohola – uvedeni u zadnjem koraku, pokazali su se značajnim prediktorima te su objasnili dodatnih 3,5 % varijance broja strategija. U zadnjem koraku svim uključenim prediktorima objašnjeno je ukupno 17 % varijance broja upotrijebljenih strategija.

RASPRAVA

Rezultati su pokazali da je čak 36,9 % studenata koji su sudjelovali u ovom istraživanju rabilo neki od oblika seksualno agresivnog ponašanja od početka studiranja, što sugerira da je seksualna agresija mladih raširena i na našim prostorima. U skladu s prijašnjim istraživanjima (Abbey, Parkhill, Clinton-Sherrod i Zawacki, 2007; DeGue i DiLillo, 2004), veći postotak studenata rabilo je verbalnu prisilu i primamljivanje (npr. skidanje odjeće, diranje) kao manje ozbiljne i "prihvatljivije", a manji postotak intoksikaciju i fizičku silu kao ozbiljnije oblike seksualno agresivnoga ponašanja. Fizička sila i intoksiciranje žrtve približavaju se pravnoj definiciji silovanja, koja uključuje kaznena djela prisile na spolni odnošaj primjenom sile i spolni odnošaj s nemoćnom osobom (Radačić, 2012), pa je vjerojatno i zato njihova učestalost manja u ovom ispitanom nekliničkom uzorku mladih. Istraživanja izvješćuju o različitim postotcima seksualno agresivnih studenata. Većinom se ti postotci kreću između 13 i 31 % (Abbey, Wegner, Woerner, Pegram i Pierce, 2014; Krahe i Berger, 2013; White i Smith, 2004). Nešto veći postotak seksualno agresivnih studenata identificiran u ovom istraživanju možda bi se mogao objasniti mjerom seksualne agresije. Naime, Skala seksualnih strategija (Strang i sur., 2013) bolje detektira manje ozbiljne oblike seksualne agresije i ne spominje eksplicitno riječ "pristanak", što može pridonijeti lakšem priznavanju upotrebe seksualno agresivnoga ponašanja nego kada se seksualna agresija ispituje, primjerice, često rabljenim Upitnikom seksualnih iskustava (*Sexual Experience Survey*, Koss i sur., 1987).

Nadalje, u skladu s očekivanjima, rezultati ovoga istraživanja pokazali su da studenti koji priznaju upotrebu barem jedne strategije u svrhu prisile na seksualne odnose, u odnosu na studente koji nisu rabili ni jednu strategiju, pokazuju veći stupanj prihvaćanja neprijateljskih stavova i predrasuda prema ženama, problematičnije obrasce konzumiranja alkohola, veću spremnost na upuštanje u seksualne odnose bez emocionalnog obvezivanja, percipiraju veći pritisak vršnjaka

na upuštanje u seksualne odnose te imaju izraženije osobine narcizma i psihopatije. I broj seksualnih strategija, kao jedan od pokazatelja ozbiljnosti seksualne agresije, bio je značajno, premda uglavnom nisko, povezan sa svim spomenutim varijablama, tj. mogućim rizičnim čimbenicima za pojavu seksualne agresije. Može se zaključiti da su dobiveni rezultati u skladu s pretpostavkama modela konfluencije seksualne agresije (Abbey i sur., 2011; Malamuth i sur., 1991, 1996) i slažu se s ranijim empirijskim nalazima o seksualnoj agresiji i njezinim korelatima (Abbey i Jacques-Tiura, 2011; Abbey i sur., 2001, 2006, 2011; Bushman i sur., 2003; DeGue i DiLillo, 2004; Franklin i sur., 2012; Harris i sur., 2007; Muñoz i sur., 2011 i dr.).

U provedenoj hijerarhijskoj regresijskoj analizi u zadnjem koraku značajnim su se prediktorima seksualne agresije pokazale sve uvrštene varijable, osim psihopatije (koja je bila značajan prediktor u prethodnim koracima) i rodnih predrasuda (koje se nisu pokazale značajnim prediktorom ni u jednom koraku analize). Ovi nalazi o neznčajnom doprinosu psihopatije i rodnih predrasuda iznenađuju, ako imamo na umu pretpostavljenu i, uglavnom, empirijski potvrđenu ulogu psihopatskih osobina i neprijateljskih stavova prema ženama u pojavi seksualne agresije. Primjerice, povezanost psihopatije i seksualne agresije potvrđena je u nekoliko istraživanja na nekliničkim uzorcima studenata (Abbey i sur., 2011; Mouilso i Calhoun, 2012). S druge strane, rezultati nekih istraživanja pokazuju da jedan zajednički faktor sastavljen od sve tri crte mračne trijade (uključujući i makijavelizam) bolje objašnjava seksualnu agresiju nego zasebne crte (Figueredo, Gladden, Sisco, Patch i Jones, 2015). U osnovi povezanosti ovoga zajedničkog faktora mračne trijade i seksualne agresije jesu bezosjećajnost i manipuliranje drugima, što u intimnim odnosima može dovesti do upotrebe seksualno agresivnih strategija (Figueredo i sur., 2015). Ipak, uloga narcizma kao značajnoga prediktora seksualne agresije potvrđena je rezultatima provedene regresijske analize, što je u skladu i s ranijim istraživanjima koja su potvrdila veću vjerojatnost i ozbiljnost seksualne agresije u muškaraca s izraženim narcisoidnim obilježjima (Abbey i sur., 2011; Mouilso i Calhoun, 2012). Kako je to u uvodu objašnjeno, muškarci s izraženim narcizmom posebno su osjetljivi na seksualno odbijanje zbog njihova pretjeranog osjećaja da imaju pravo na ono što ne dobivaju, u ovom slučaju seksualni pristup. Uz to, zbog izraženog osjećaja vlastite važnosti i superiornosti, oni vjeruju da bi žene trebale biti polaskane njihovim interesom, što ih, uz manjak empatije i pojačanu osjetljivost na seksualno odbijanje, čini sklonijima seksualno agresivnom ponašanju.

Kako je već istaknuto, rezultat koji upućuje na neznačajan zasebni doprinos rodnih predrasuda seksualno agresivnim strategijama nije očekivan. Naime, prema modelu konfluencije seksualne agresije (Malamuth i sur., 1991), upravo je neprijateljska maskulinitet (koja uključuje i neprijateljske stavove i predrasude prema ženama), uz neobvezne seksualne odnose, najvažniji predisponirajući čimbenik pojave seksualne agresije. Prijašnja istraživanja pokazala su da su seksualno agresivniji studenti hostilniji prema ženama, da pokazuju jaču potrebu za seksualnom dominacijom i tradicionalnije stavove o rodnim ulogama (Abbey i sur., 2001, 2011; DeGue i DiLillo, 2004). Za takve je studente seksualna agresija prije svega sredstvo pokazivanja muške nadmoći, podčinjavanja i kontroliranja žena.

Nadalje, vršnjački pritisak na seksualne odnose pokazao se najjačim rizičnim čimbenikom s najvećim zasebnim doprinosom seksualnoj agresiji od svih rizičnih čimbenika uvrštenih u regresijsku analizu. Nalazi prijašnjih istraživanja također upućuju na značajnu ulogu vršnjačkih grupa u pojavi seksualne agresije (Franklin i sur., 2012; Kingree i Thompson, 2013; Schwartz i DeKeseredy, 1997). One svojim normama i potkrepljivanjem ponašanja koja smatraju prihvatljivima (primjerice, neobveznih i čestih seksualnih odnosa) utječu na svoje članove. Takve vršnjačke skupine mogu učestale seksualne odnose tretirati kao znak maskuliniteta i seksualnog osvajanja (Schwartz i DeKeseredy, 1997) te, iz perspektive modela konfluencije, potaknuti neobvezne seksualne odnose i neprijateljsku maskulinitet, koji onda povećavaju vjerojatnost seksualno agresivnoga ponašanja (Malamuth i sur., 1993). Stoga studenti koji doživljavaju snažan vršnjački pritisak na seksualne odnose mogu početi rabiti razne agresivne strategije kako bi ostvarili što više seksualnih odnosa i time dokazali svoju maskulinitet, odnosno potvrdili svoj status u vršnjačkoj skupini.

Utvrđen značajan doprinos socioseksualnosti seksualnoj agresiji u skladu je s prijašnjim istraživanjima (Abbey i sur., 2001, 2006; DeGue i DiLillo, 2004). Taj se doprinos može objasniti tako da pozitivni stavovi o ležernim seksualnim odnosima i lakše upuštanje u njih povećavaju broj prilika za susrete sa ženama koji su potencijalno seksualne prirode, pa time i opasnost za pojavu seksualno agresivnoga ponašanja (Abbey, McAuslan i Ross, 1998). Uz to, studenti koji su visoko na dimenziji socioseksualnosti na seksualne odnose gledaju kao na seksualno osvajanje (Malamuth i sur., 1991), što može pridonijeti njihovom manipulativnom ponašanju i primjeni većeg broja strategija kako bi ostvarili željeni seksualni odnos.

I utvrđena povezanost konzumacije alkohola, kao i njegov značajan prediktivni doprinos broju seksualno agresiv-

nih strategija, u skladu je s brojnim empirijskim nalazima o povezanosti konzumacije alkohola počinitelja seksualno agresivnoga ponašanja i seksualne agresije (Abbey, 2011; Abbey i Jacques-Tiura, 2011; Abbey i sur., 2004; Krahe i Berger, 2013; Parkhill i Abbey, 2008). Djelovanje alkohola može pogodovati seksualno agresivnom ponašanju zato što intoksiciranost počinitelja ometa njegovo kognitivno funkcioniranje, odnosno ometa sposobnost planiranja, prosuđivanja i inhibicije (Parkhill i Abbey, 2008) i povećava vjerojatnost pogrešnoga tumačenja ženina prijateljskog ponašanja kao seksualnog interesa (Abbey i sur., 2011). Kako je u ovome istraživanju ispitana uobičajena konzumacija alkohola, a ne ona u situacijama u kojima se seksualna agresija obično javlja, dobiveni rezultati više su u vezi s onima koji pokazuju povezanost konzumacije alkohola i seksualne agresije na općenitijoj razini. Primjerice, u skladu su s istraživanjima koja su pokazala da počinitelji koji iskazuju seksualno agresivno ponašanje imaju problematičnije opće obrasce o konzumaciji alkohola (npr. Koss i Gaines, 1993).

Sve prediktorske varijable uključene u regresijsku analizu zajedno su objasnile skromnih 17 % varijance individualnih razlika u broju seksualno agresivnih strategija. To i nije sasvim iznenađujuće, jer je seksualna agresija složen fenomen u čijoj etiologiji svoju ulogu zasigurno imaju i mnogi drugi faktori koji nisu zahvaćeni ovim istraživanjem, a valjalo bi ih ispitati u budućim istraživanjima (npr. situacijski faktori, obilježja žrtve, karakteristike agresora kao što su iskrivljena uvjerenja o muško-ženskim odnosima, povijest obiteljskoga nasilja i dr. te širi društveni faktori koji pogoduju rodnoj neravnopravnosti, muškoj dominaciji i diskriminaciji žena).

Uz to što je provedeno istraživanje pridonijelo boljem razumijevanju seksualne agresije i rizičnih čimbenika za njezinu pojavu među studentima na ovim prostorima, njegov je važan doprinos i taj što je njime istodobno zahvaćen velik broj rizičnih čimbenika. Međutim, ovo istraživanje ima i neke nedostatke. Među njima zasigurno treba navesti prigodan uzorak, koji je dijelom posljedica *online* metode prikupljanja podataka, te niske pouzdanosti mjera narcizma i vršnjačkoga pritiska. Uz opće nedostatke *online* istraživanja, ovdje je bila moguća i pristranost u profilu muškaraca koji su pristali, odnosno onih koji nisu pristali, sudjelovati u istraživanju. Točnije, pitanje je može li odbijanje sudjelovanja u ovakvoj vrsti istraživanja biti pokazatelj prikrivene seksualne agresije (ili možda upravo suprotno) te koliko su sudionici bili iskreni u svojim odgovorima s obzirom na osjetljivu temu. Problem može biti i *nenamjerno* nepriznavanje upotrebe seksualno agresivnoga ponašanja jer ga počinitelj takvim ne doživljava (Strang i sur., 2013).

Rezultati ovoga istraživanja i sličnih istraživanja mogu imati važnu praktičnu primjenu u preventivnim programima namijenjenima adolescentima i mlađim muškarcima. Takvi bi se programi trebali usmjeriti na promicanje pozitivnih stavova prema ženama i romantičnim vezama, na osvještavanje važnosti poštivanja partneričinih želja i potreba te na razvijanje realnih seksualnih očekivanja u vezama. Takvi bi programi trebali osnažiti mlade da se odupru vršnjačkom pritisku na nepoželjna ponašanja i educirati ih o načinima na koje alkohol može potaknuti seksualnu agresiju.

LITERATURA

Abbey, A. (2002). Alcohol-related sexual assault: A common problem among college students. *Journal of Studies on Alcohol, Supplement, (s14)*, 118–128. <https://doi.org/10.15288/jsas.2002.s14.118>

Abbey, A. (2011). Alcohol's role in sexual violence perpetration: Theoretical explanations, existing evidence and future directions. *Drug and Alcohol Review, 30(5)*, 481–489. <https://doi.org/10.1111/j.1465-3362.2011.00296.x>

Abbey, A. i Jacques-Tiura, A. J. (2011). Sexual assault perpetrators' tactics: Associations with their personal characteristics and aspects of the incident. *Journal of Interpersonal Violence, 26(14)*, 2866–2889. <https://doi.org/10.1177/0886260510390955>

Abbey, A., Jacques-Tiura, A. J. i LeBreton, J. M. (2011). Risk factors for sexual aggression in young men: An expansion of the confluence model. *Aggressive Behavior, 37(5)*, 450–464. <https://doi.org/10.1002/ab.20399>

Abbey, A., McAuslan, P. i Ross, L. T. (1998). Sexual assault perpetration by college men: The role of alcohol, misperception of sexual intent, and sexual beliefs and experiences. *Journal of Social and Clinical Psychology, 17(2)*, 167–195. <https://doi.org/10.1521/jscp.1998.17.2.167>

Abbey, A., Parkhill, M. R., Clinton-Sherrod, A. M. i Zawacki, T. (2007). A comparison of men who committed different types of sexual assault in a community sample. *Journal of Interpersonal Violence, 22(12)*, 1567–1580. <https://doi.org/10.1177/0886260507306489>

Abbey, A., McAuslan, P., Zawacki, T., Clinton, A. M. i Buck, P. O. (2001). Attitudinal, experiential, and situational predictors of sexual assault perpetration. *Journal of Interpersonal Violence, 16(8)*, 784–807. <https://doi.org/10.1177/088626001016008004>

Abbey, A., Parkhill, M. R., BeShears, R., Clinton-Sherrod, A. M. i Zawacki, T. (2006). Cross-sectional predictors of sexual assault perpetration in a community sample of single African American and Caucasian men. *Aggressive Behavior, 32(1)*, 54–67. <https://doi.org/10.1002/ab.20107>

Abbey, A., Wegner, R., Woerner, J., Pegram, S. E. i Pierce, J. (2014). Review of survey and experimental research that examines the relationship between alcohol consumption and men's sexual aggression perpetration. *Trauma, Violence, & Abuse, 15(4)*, 265–282. <https://doi.org/10.1177/1524838014521031>

Abbey, A., Zawacki, T., Buck, P. O., Clinton, A. M. i McAuslan, P. (2004). Sexual assault and alcohol consumption: What do we know about their relationship and what types of research are still needed? *Aggression and Violent Behavior*, 9(3), 271–303. [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(03\)00011-9](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(03)00011-9)

Baumeister, R. F., Catanese, K. R. i Wallace, H. M. (2002). Conquest by force: A narcissistic reactance theory of rape and sexual coercion. *Review of General Psychology*, 6(1), 92–135. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.6.1.92>

Bushman, B. J., Bonacci, A. M., Van Dijk, M. i Baumeister, R. F. (2003). Narcissism, sexual refusal, and aggression: Testing a narcissistic reactance model of sexual coercion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(5), 1027–1040. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.5.1027>

D'Abreu, L. C. F., Krahé, B. i Bazon, M. R. (2013). Sexual aggression among Brazilian college students: Prevalence of victimization and perpetration in men and women. *Journal of Sex Research*, 50(8), 795–807. <https://doi.org/10.1080/00224499.2012.702799>

DeGue, S. i DiLillo, D. (2004). Understanding perpetrators of non-physical sexual coercion: Characteristics of those who cross the line. *Violence and Victims*, 19(6), 673–688. <https://doi.org/10.1891/vivi.19.6.673.66345>

DeGue, S., DiLillo, D. i Scalora, M. (2010). Are all perpetrators alike? Comparing risk factors for sexual coercion and aggression. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 22(4), 402–426. <https://doi.org/10.1177/1079063210372140>

Figueredo, A. J., Gladden, P. R., Sisco, M. M., Patch, E. A. i Jones, D. N. (2015). The unholy trinity: The dark triad, sexual coercion, and Brunswik-Symmetry. *Evolutionary Psychology*, 13(2), 435–454. <https://doi.org/10.1177/147470491501300208>

Fisher, B. S., Cullen, F. T. i Turner, M. G. (2000). *The sexual victimization of college women* (Report No. NCJ 182369). Washington, DC: National Institute of Justice, Bureau of Justice Statistics.

Franklin, C. A. (2011). An investigation of the relationship between self-control and alcohol-induced sexual assault victimization. *Criminal Justice and Behavior*, 38(3), 263–285. <https://doi.org/10.1177/0093854810394800>

Franklin, C. A., Bouffard, L. A. i Pratt, T. C. (2012). Sexual assault on the college campus: Fraternity affiliation, male peer support, and low self-control. *Criminal Justice and Behavior*, 39(11), 1457–1480. <https://doi.org/10.1177/0093854812456527>

Furnham, A., Richards, S. C. i Paulhus, D. L. (2013). The dark triad of personality: A 10 year review. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(3), 199–216. <https://doi.org/10.1111/spc3.12018>

Harris, G. T., Rice, M. E., Hilton, N. Z., Lalumière, M. L. i Quinsey, V. L. (2007). Coercive and precocious sexuality as a fundamental aspect of psychopathy. *Journal of Personality Disorders*, 21(1), 1–27. <https://doi.org/10.1521/pedi.2007.21.1.1>

Jones, D. N. i Paulhus, D. L. (2014). Introducing the Short Dark Triad (SD3): A brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28–41. <https://doi.org/10.1177/1073191113514105>

Kamenov, Ž. i Galić, B. (2009). *Percepcija, iskustvo i stavovi o rodnoj diskriminaciji u RH – Izvještaj o istraživanju*. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH. Dostupno na <http://idiprints.knjiznica.idi.hr/131/1/Rodna%20ravnopravnost%20i%20diskriminacija%20%20Hrvatskoj.pdf>

Kardum, I., Gračanin, A. i Hudek-Knežević, J. (2006). Odnos crta ličnosti i stilova privrženosti s različitim aspektima seksualnosti kod žena i muškaraca. *Psihologijske teme*, 15(1), 101–128.

Kingree, J. B. i Thompson, M. P. (2013). Fraternity membership and sexual aggression: An examination of mediators of the association. *Journal of American College Health*, 61(4), 213–221. <https://doi.org/10.1080/07448481.2013.781026>

Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. Third edition. New York: Guilford Press.

Koss, M. P. i Gaines, J. A. (1993). The prediction of sexual aggression by alcohol use, athletic participation, and fraternity affiliation. *Journal of Interpersonal Violence*, 8(1), 94–108. <https://doi.org/10.1177/088626093008001007>

Koss, M. P., Gidycz, C. A. i Wisniewski, N. (1987). The scope of rape: Incidence and prevalence of sexual aggression and victimization in a national sample of higher education students. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55(2), 162–170. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.55.2.162>

Krahé, B. i Berger, A. (2013). Men and women as perpetrators and victims of sexual aggression in heterosexual and same-sex encounters: A study of first-year college students in Germany. *Aggressive Behavior*, 39(5), 391–404. <https://doi.org/10.1002/ab.21482>

Krahé, B., Berger, A., Vanwesenbeeck, I., Bianchi, G., Chliaoutakis, J., Fernández-Fuertes, A. A., Fuertes, A., Gaspar de Matos, M., Hadji-georgiou, E., Haller, B., Hellemans, S., Izdebski, Z., Kouta, C., Meijckens, D., Murauskiene, L., Papadakaki, M., Ramiro, L., Reis, M., Symons, K., Tomaszewska, P., Vicario-Molina, I. i Zygodlo, A. (2015). Prevalence and correlates of young people's sexual aggression perpetration and victimisation in 10 European countries: A multi-level analysis. *Culture, Health & Sexuality*, 17(6), 682–699. <https://doi.org/10.1080/13691058.2014.989265>

Malamuth, N. M. (2003). Criminal and noncriminal sexual aggressors. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 989(1), 33–58. <https://doi.org/10.1111/j.1749-6632.2003.tb07292.x>

Malamuth, N. M., Heavey, C. L. i Linz, D. (1996). The confluence model of sexual aggression: Combining hostile masculinity and impersonal sex. *Journal of Offender Rehabilitation*, 23(3-4), 13–37. https://doi.org/10.1300/J076v23n03_03

Malamuth, N. M., Sockloskie, R. J., Koss, M. P. i Tanaka, J. S. (1991). Characteristics of aggressors against women: Testing a model using a national sample of college students. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59(5), 670–681. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.59.5.670>

Mamula, M. (2011). *Seksualno nasilje u Hrvatskoj 2000.–2010*. Zagreb: Ženska soba – Centar za seksualna prava. Dostupno na <http://zenkasoba.hr/wp-content/uploads/2013/05/Seksualno-nasilje-izvjestaj-2011.pdf>

Mamula, M. i Dijanić Plašč, I. (2007). *Rodna prizma seksualnih prava mladih*. Zagreb: Ženska soba – Centar za seksualna prava.

Mouilso, E. R. i Calhoun, K. S. (2012). A mediation model of the role of sociosexuality in the associations between narcissism, psychopathy, and sexual aggression. *Psychology of Violence*, 2(1), 16–27. <https://doi.org/10.1037/a0026217>

Muñoz, L. C., Khan, R. i Cordwell, L. (2011). Sexually coercive tactics used by university students: A clear role for primary psychopathy. *Journal of Personality Disorders*, 25(1), 28–40. <https://doi.org/10.1521/pedi.2011.25.1.28>

Parkhill, M. R. i Abbey, A. (2008). Does alcohol contribute to the confluence model of sexual assault perpetration? *Journal of Social and Clinical Psychology*, 27(6), 529–554. <https://doi.org/10.1521/jscp.2008.27.6.529>

Radačić, I. (2012). Kazneno djelo silovanja: pitanja definicije, (ne) odgovornosti za otklonjivu zabludu o pristanku i postojanje rodni stereotipa u sudskom postupku na primjeru prakse županijskog suda u Zagrebu. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 19(1), 105–125.

Saenz, C. (2010). Integrating theories of sexual assault: Incorporating narcissistic reactance theory into the confluence model of sexual aggression. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, 7(10-B), str. 6609.

Schwartz, M. D. i DeKeseredy, W. (1997). *Sexual assault on the college campus: The role of male peer support*. California: Sage Publications.

Simpson, J. A. i Gangestad, S. W. (1991). Individual differences in sociosexuality: Evidence for convergent and discriminant validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(6), 870–883. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.6.870>

Strang, E., Peterson, Z. D., Hill, Y. N. i Heiman, J. R. (2013). Discrepant responding across self-report measures of men's coercive and aggressive sexual strategies. *Journal of Sex Research*, 50(5), 458–469. <https://doi.org/10.1080/00224499.2011.646393>

Struckman-Johnson, C., Struckman-Johnson, D. i Anderson, P. B. (2003). Tactics of sexual coercion: When men and women won't take no for an answer. *Journal of Sex Research*, 40(1), 76–86. <https://doi.org/10.1080/00224490309552168>

Swartout, K. M. (2013). The company they keep: How peer networks influence male sexual aggression. *Psychology of Violence*, 3(2), 157–171. <https://doi.org/10.1037/a0029997>

Štulhofer, S., Jureša, V. i Mamula, M. (2003). *Istraživački izvještaj: Longitudinalno praćenje znanja o spolnosti, spolnog ponašanja i relevantnih stavova adolescenata, 1998.–2003.* Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.

Testa, M., Hoffman, J. H., Lucke, J. F. i Pagnan, C. E. (2015). Measuring sexual aggression perpetration in college men: A comparison of two measures. *Psychology of Violence*, 5(3), 285–293. <https://doi.org/10.1037/a0037584>

Thompson, M. P., Kingree, J. B., Zinzow, H. i Swartout, K. (2015). Time-varying risk factors and sexual aggression perpetration among male college students. *Journal of Adolescent Health*, 57(6), 637–642. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2015.08.015>

Wertag, A., Vrselja, I. i Tomić, T. (2011). Provjera konstruktne valjanosti Paulhusovog i Williamsovog (2002) upitnika Mračne trijade D3-27. U V. Kolesarić (Ur.), *Program i sažeci priopćenja* (str. 180). Poster prezentiran na 19. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa, Osijek, 12.–15. 10. 2011. Dostupno na <https://bib.irb.hr/datoteka/537948>. Poster-Osijek.pdf

White, J. W. i Smith, P. H. (2004). Sexual assault perpetration and re-perpetration: From adolescence to young adulthood. *Criminal Justice and Behavior*, 31(2), 182–202. <https://doi.org/10.1177/0093854803261342>

Zeigler-Hill, V., Enjaian, B. i Essa, L. (2013). The role of narcissistic personality features in sexual aggression. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 32(2), 186–199. <https://doi.org/10.1521/jscp.2013.32.2.186>

Prevalence, Types and Predictors of Sexual Aggression among College Students

Andrea ČVEK

Weidmann Izo-Prod d.o.o., Gornji Stupnik

Ivana TUČAK JUNAKOVIĆ

Department of Psychology, University of Zadar, Zadar

Sexual aggression refers to the use of various ways (verbal pressure, physical force, etc.) in order to compel another person to sexual activities without his/her consent. To understand more profoundly sexual aggression among Croatian students, the study was conducted with the aim of determining prevalence, types, and risk factors for sexual aggression on a sample of college students. In the online research, 458 students from various Croatian universities took part. Sexual aggression was measured by the Croatian translation of the Sexual Strategies Scale (SSS; Strange et al., 2013). The results have shown that students who use aggressive sexual strategies are more prone to gender prejudices, are more likely to engage in risky behaviors (alcohol consumption and impersonal sex), perceive greater peer pressure to have sex, and are higher on personality traits of psychopathy and narcissism, compared to students who do not use these strategies. The results of testing the predictive contribution of sets of variables assert the significant contribution of narcissism, peer pressure to have sex, sociosexuality, and alcohol consumption in explaining the variance of the number of sexually aggressive strategies used.

Keywords: sexual aggression, students, gender prejudices, risky behaviors, peer pressure, narcissism, psychopathy

Međunarodna licenca / International License:
Imenovanje-Nekomercijalno / Attribution-NonCommercial